

telmi vonatkozásban csak abban az esetben nevelődhetik, ha a nevelő és növendék társas érintkezésében „nyelv”, élő nyelv támad. A nevelő és növendék beszélnek.

Nem lehetséges tartalmi nevelés.

A nyelvi tartalom is legfeljebb csak indirekte nevel.

Akkor tehát illuzórikus minden olyan az értelemre irányuló nevelő ráhatás, mely a kultúrát mint tartalmat akarja a növendék autonóm egyéni lelki kincstárába felhalmozni és elraktározni.

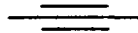
A helyzet nem ilyen vigasztalan... Ha – mondjuk – a nevelő magáért az „olvasmányért” elrecitál egy szép költeményt, a nyelvi viszony ott is beáll, csak éppen nem a nevelő és növendék, hanem a költő és az olvasóközönséggé változott növendékek között... Attól kezdve – legtöbbször függetlenül iskolától, nevelőktől – a növendék elkezd olvasni, és megmenekül.

A nevelés aktusa... mindig beáll, valahányszor az egyik ember társas lelki funkció közben nemcsak egyszerűen a maga részét veszi ki a közös lelki munkából, hanem odaad magából valamit, s a másik ember is, miközben a maga szerepét végzi, egyúttal el is vesz valamit, nyer, kap valamit (azt, amit az egyik ember odaadott, elvesztett, átengedett).

ABBAN A PILLANATBAN. MIKOR A PROFESSZOR FÖLÉNYE, VAGYIS ODAADÓ EREJE MEGSZÜNT, VAGY FÖLÖSLEGESSÉ VÁLT, AMELY PILLANATBAN TEHÁT KÖZÖTTÜNK A VISZONY PUSZTÁN MUNKATÁRSI LETT... véget ér a tanítvány nevelése!

A nevelő aktus akkor fejeződik be, mikor a növendéknek ahhoz, hogy újat közölhessen, már nincs szüksége a nevelő „odaadására”, csak akkora mértékben van szüksége a nevelőre, amekkora mértékben az „egyik ember” mindig igényli a „másik embert” társas lelki munkaközösségben is, kultúrmunkaközösségben is, egyáltalán mindenféle munkaközösségben.

(Karácsony Sándor: Magyar nyelvtan társas-lélektani alapon, Exodus Kiadás, Bp. 1938.)

DR. SCHEIBERT FERENC – FEST ATTILA

Kölcsey Ferenc Tanítóképző Főiskola
Debrecen–Szarvas

Debreceniek és szarvasiak együtt a környezeti nevelésért

A Kölcsey Ferenc Tanítóképző Főiskola és gyakorló iskolái 1992. május 25-től június 11-ig és szeptember 7-től október 2-ig tartó időszakokban 8 erdei iskolai turnust szerveztek a főiskola szarvasi Vízi-telepén, az Erzsébet-ligetben.

Ebben a munkában részt vett összesen 16 gyakorló iskolai nevelőnk, 23 tanítójelölt hallgatónk, 2 szülő (egyikük óvónő), 171 alsó tagozatos tanulónk. Az erdei iskolai napok száma összesen 44 volt.

Szakmai és helyi ismeretükkel munkánkat folyamatosan segítették Molnár Zoltán ny. biológianár és Fest Attila környezetvédelmi felügyelő:

A konkrét erdei iskolai munkát alapos felkészülés előzte meg az 1991/92-es tanévben a debreceni főiskolán és gyakorló iskoláinkban. Ismerkedtünk a téma egyre szaporodó szakirodalmával. Tanulmányi kirándulást szerveztünk Galyatetőre, ahol a Salgótarjáni Petőfi Sándor Iskola erdei iskolája működik, módszertani központi jelleggel. Országos szakmai fórumokon és bemutatókon vettünk részt, ahol az Országos Köznevelési Intézet „az iskola humanizálása” témaköre részeként az erdei iskolai törekvések elméletéről, hazai alkalmazásának tapasztalatairól és lehetőségeiről is szó esett. Főiskolánkon előadásokat és konzultációkat tartott a téma hazai szakértője, dr. Hortobágyi Katalin, az Országos Köznevelési Intézet, Iskolafejlesztési Alapítvány, Iskolafejlesztési Központ munkatársa, az Erdei Iskola Egyesület elnöke, akivel azóta is folyamatos munkakapcsolatban vagyunk.

Megismertük az Erdei Iskola Egyesület Alapszabályát, és 1992. január 1-től felvételünket kértük az egyesületbe. Azóta az egyesület tagjaként végezzük munkánkat.

Az erdei iskolával kapcsolatos elméleti-gyakorlati tudnivalók tájékoztató és érdeklődésselkeltési céllal megjelentek előadásaink, szemináriumaink tematikáiban, TDK és szakdolgozati témakínálatainkban.

1991 őszén pályázatokat készítettünk, melyekben a tervezett erdei iskolai programunkhoz kértünk segítséget. Több pályázatunk eredményes lett, melyek biztos anyagi hátteret adtak elképzeléseinknek.

A téma szakirodalma szerint az erdei iskola az iskolai innovációs törekvések sajátos formája. Olyan lényeges közvetlen gyakorlati változtatási folyamat, amely a saját gyakorlat optimalizálására irányul, s a nevelő közösség önkéntes elhatározása szerint történik.

Az erdei iskolai programokban a megismerés forrása a pedagógus és a gyermekek közös tervező, szervező és társadalmilag is hasznos tevékenysége, az ezen az úton nyert közvetlen tapasztalás. Ez a pedagógia tudatosan vállalja a tradicionális iskola konzervatív, kötött paramétereinek (időfaktor, tanterv, ismeretátadás, frontális módszerek) felváltását a projekt-szerű oktatásszervezési megoldásokkal.

Az erdei iskolai projekteknél a tevékenységrendszer középpontjában a helyszín, a környezet áll mint a megismerendő, védendő, a természeti törvényszerűségekkel összhangban humanizálandó életter. Szakirodalmi tájékozódásunk, de saját tapasztalataink alapján is bátran állíthatjuk, hogy az erdei iskolai gondolat és gyakorlat hatékonyan fejleszti a résztvevők (irányítók és irányítottak) egyéni-közösségi felelősségtudatát, érdeklődését, nyitottságát a napjainkban olyannyira aktuálissá és fontossá váló környezetvédelmi problémák irányába. Mindezekben túl pozitívan befolyásolja a tanár-diák viszonyt, és az iskolára mint rendszerezésre is átalakító hatással van: a demokratizálódás, a nyitottság irányába tolja azt.

Főiskolánk szarvasi Erzsébet-ligeti erdei iskolái projektjeinek előkészítésekor, kidolgozásában, megvalósításában kértük a helyi, szarvasi felelős szakértelem segítségét, s mindezt messzemenően, folyamatosan élvezzük is. A KOMÉP és a helyi szakember (Molnár Zoltán) irányításával nevelőink, hallgatóink, tanulóink úgy ismerkednek meg pl. az Erzsébet-liget értékeivel, hogy közben színes festékekkel, szaggal, fajtamegjelölő tevékenységet végeznek. Ez a kijelölés később segíti az Erzsébet-ligetben végzendő kertészeti munkálatokat.

A város környezetvédelméért felelős szakemberének irányítása mellett környezetvédelmi figyelőszolgálatot szervezünk, ismerkednek nevelőink, hallgatóink és tanulóink a védendő értékekkel.

Magyarországon ma már sok iskolában meghonosodott az erdei iskolai eszme, gyakorlat. Az egyre növekvő elméleti és gyakorlati ismeretek, tapasztalatok körét elsajátítva és azt bővítve a Kölcsey Ferenc Tanítóképző Főiskola sajátos lehetőségeivel, a pedagógusképzésbe igyekszik beépíteni mindezt, talán úttörő szerepet is vállalva ezzel.

Visegrád, Salgótarján, Szeged után 1992. augusztus 21–23. napokon Szarvason rendezte meg a IV. Erdei Iskolai Konferenciát az Erdei Iskola Egyesület, maga mellett tudva nagyon jelentős szarvasi segítséget. (Óvóképző Főiskola, HAKI Arborétum, Polgármesteri Hivatal és szakigazgatási szervei, Városi Könyvtár, Tessedik Múzeum, DATE Főiskolai Kar).

Ennek a konferenciának szervezői, vendéglátói között szerepelt főiskolánk is. Ezen alkalomkor módunk volt bemutatni eddigi törekvéseinket, további terveinket, melyek megerősítést kaptak.

Kollegáink, hallgatóink erdei iskolai témák iránti fogékonyságát, a gondolat életrevalóságát az eddig eltelt időszak is igazolta. Most folyik főiskolánkon tapasztalataink, munkánk tanulságainak mérlegelése, további tennivalók kijelölése.

A szarvasi erdei iskolai törekvéseink tovább színezik és gazdagítják azt a közel 2 évtizedes kölcsönösen gyümölcsöző kapcsolatrendszert, amelyet Szarvas város és a Kölcsey Ferenc Tanítóképző Főiskola között építünk. 1992-ben a Tessedik emlékében különös aktualitást és fontosságot kapott mindez.

Ez év május végén mint a szarvasi Polgármesteri Hivatal környezetvédelmi felügyelője bekapcsolódtam a debreceni Kölcsey Ferenc Tanítóképző Főiskola szarvasi erdei iskolájának munkájába.

A szarvasi erdei iskolában a gyerekeknek, a környezetvédelmi foglalkozásokat vezettem.

Legfontosabb célom volt, hogy e korosztállyal (7–14 éves tanulók) megkedveltessem a természetet, az épített és élő környezetet, hogy környezetük szépségéért, tisztaságáért már most, s majd a felnőtt korban is sokat tegyenek a tanulók.

Mivel elvem az, hogy a környezetvédelem elsősorban nem pénz kérdés, hanem szemléleti kérdés, melyet a diákoknak tanítani kell már 7 éves kortól egészen a diploma megszerzéséig.

Foglalkozásainkon a gyerekeket a korosztályuknak megfelelő játékos formában vezettem be környezetük csodálatos világába.

Tartottam környezetvédelmi órát a szarvasi Arborétumban a debreceni tanulóknak.

A környezetvédelmi órán itt is, de minden tanulócsoporthoz a nyár folyamán, játékos környezetvédelmi vetélkedői veztettem, melyre a kérdéseket a tanulók korának és környezetvédelmi ismereteinek megfelelően állítottam össze.

E vetélkedői kérdéseim kiterjedtek a környezetvédelem egész területére, és így tanítottam kérdézfórumok formájában a környezetvédelmet, s e kérdéseimre adott tanulói válaszokat szükség esetén kiegészítettem.

A vetélkedői igen népszerű volt a tanulók között s minden tanuló csoport igényelte e játékos formában történő tanulást. Beszélgettünk arról, hogy mit tehetnek ők az iskolai, a lakóhelyi és a víztelepi környezetért.

Beszélgettünk és megfigyeléseket folytattunk az alábbi témakörökben:

a környezet és természetvédelem, a biológiai egyensúly, a környezetszennyezés, a természetvédelmi területek, a nemzeti parkok, a mechanikai, kémiai és biológiai környezetvédelem s ebben saját módszereim, a korszerű mezőgazdaság környezetszennyezése, a tengerek és óceánok szennyezései, a levegőszennyezés, az élővízfolyások szennyezései, a savas esők, a szél és a víz környezetpusztító hatása, a természet tápláléklánc, a biogazdálkodás, a mesterséges madárvédelem, a környezetbarát technológiák, a termál víz és termál hulladékvíz hasznosítása, a mezőgazdasági hulladékok felhasználása, az ökoszisztéma.

A „Süni” természetvédelmi gyermekújság és a „Természetbúvár” környezetbarát ökológiai magazin igen hasznos természetvédelmi tanácsokkal, érdekességekkel szolgál, ezért jó lenne, ha minél több gyermekhez eljutnának az iskolákban.

Javaslom még a gyerekeknek elolvasásra: Nagy Franciska: Zsófia kertje”, Kovács István: Óvjuk a természetet”, Vertse Albert: Madárvédelem”, mesterséges madár telepítés, Fekete István: Kele, Vuk, és Pepi-kert című könyveit, s így ezekből is nagyon sok szépet megtanulhatnak a természetről, és így válhatnak a gyerekek természetünket megismerő, szerető és azt féltő gondákkal védő értékes emberekké.

DR. BALÁZS SÁNDOR

Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola
Eger

Dr. Rókusfalvi Pál—Dr. Kovács Zoltán: Egészségre nevelés

Ezekben a napokban hagyta el az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola nyomdáját az a jegyzet, amely elsősorban a pedagógusképző intézmények hallgatói számára készült, de tartalma tanulságos lehet bárkinek, akinek drága az egészség.

Dr. Rókusfalvi Pál professzor, a pszichológiatudomány doktora és dr. Kovács Zoltán c. egyetemi tanár, osztályvezető főorvos, az orvostudomány kandidátusa: e szerzőpár munkája az egészséges életmódra nevelés elméletének és gyakorlatának legaktuálisabb problémáit tárja az olvasó elé közérthető, jól tanulható, tanulmányozható formában.

Új szemléletmód jellemző a jegyzetre; ami nem csupán a rendszerváltozás folyamatából következik, de összefügg az egészségügy terén tapasztalható jelentős átalakulással is.

Figyelmet érdemel már a mottó is: „Szeresd egészségedet; mert ez a jelen. Véd a kisgyermeket, mert ő a jövő. Órizd szüleid egészségét! – mert a múlton épül föl a jelen és a jövő.”

A kötetet szerkesztő dr. Nagy Andor tanszékvezető főiskolai tanár, a neveléstudomány kandidátusa előszavában többek között arról ír, hogy hogyan váltották fel egymást a főiskolai jegyzetek. Az Egészségtan után következett az Egészségnevelés, majd megszületett az Egészségre nevelés, ami a korábbiaknál lényegesen szerencsésebb, kifejezőbb.

Ismeretes, hogy az egészségügyi világszervezet szerint az egészség fogalma nem csupán a betegség hiányát jelenti, de sokkal inkább a testi, a lelki és a szociális jólétet. Erről szól a jegyzet; erről az összetett jólétről, amelynek elérése és megtartása valamennyiünk közös ügye kell hogy legyen.

Az egészségre nevelés, az egészségkultúra fejlesztése része a nevelésnek; a pedagógiai folyamat egyik fontos tartalmát jelenti. Ez a feladat nem csupán az iskolaorvos, illetve a védőnő tevékenységével kapcsolatos, nemcsak osztályfőnöki feladat, de minden szülőnek; pedagógusnak egyik legfontosabb kötelessége. E tény magyarázza, hogy a jegyzet a széles érdeklődésre tarthat számot.